

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia.
BRAȘOV, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefransele nu
se primesc. Manuscrisurile
nu se retrimit.
INSERATE se primesc la AD-
MINISTRAȚIUNEA în Brașov și la
uzanțele Birourilor de anunțuri:
în Viena: M. Dukas Nachf.
Max. Augenthaler & Emmerich Lesner.
Helmuth Schalek. Rudolf Mosse.
A. Oppelke Nachf. Anton Oppelk.
în Budapesta: A. V. Goldber-
ger, Ekstein Bernat. în Ham-
burg: Maroy & Liebmann.
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o coloană 8 or.
și 30 or. simbru pentru o pu-
blicare. — Publicării mai dese
după tarife și învoială.
RECLAME pe pagina a 8-a o
serie 10 or. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

(Număr de Duminică 52)

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-ii colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare
Târgul Inului Nr. 30, eteșiu
I.: Pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 or.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei
luni 3 fl. — Un esemplar 5 or.
v. a. sau 15 bani. — Atât abo-
namentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 286.—Anul LXII.

Brașov, Sâmbătă 25 Decembrie.

1899.

Din cauza s-tei sărbători țiarul nu va
apăre până luni seara.

Noi prin noi.

Pe pământ pace și între omenii
bună voire!

Cu aceste cuvinte au vestit ân-
gerii Domnului sărbătorea cea mare,
șua cea de bucuria a nasterii Celui
ce a venit să desrobescă mințile și
inimile omenilor și să le unescă în
armonia iubirei de-apropelul.

Anul 1899 s'a început sub zo-
dia păcii universale. Puternicul Țar
al Rusiei a adunat pe reprezentanții
puterilor din toată lumea la Haga
cuscop de a pune temelia unei
păci durabile între state și popore.
Conferența de pace însă n'a putut
împiedeca, ca lăcomia unui mare
stat, foarte bogat și puternic, să nu
provocoe un crunt războiu c'un po-
por mic, d'et vitez și iubitor de
independență și de libertate, din
continentul african.

Acest războiu orî cât de inde-
părtat ar fi, pune în mișcare și
lumea europeană, care urmărește cu
încordare toate fazele lui.

De ce atata emoțiune, când
puternicii din fruntea statelor euro-
pene nu fac alta, decât a cere în-
cordarea tuturor forțelor acestora
pentru a asigura pacea; când dela
popore se cer tot mai multe jertfe
pentru a susține armatele cele co-
losale și a se arma tot mai mult
pe uscat și pe apă?

Nu este acesta un semn, că, deși
ne bucurăm de o pace înarmată, lip-
sesce totuși bunăvoirea între omenii
și popore?

Dér la noi între Tisa și Carpați
nu domnesc ore pacea? Nu sunt
ore destui gendarmi, nu este destulă
miliția, n'avem deregători de ajuns,
carî să o apere? Cum rămâne însă
cu liniștea sufletescă și cu bunăvoi-
rea, ce ar trebui să fie între popo-
rele acestui stat?

Ce-i drept, contrarii noștri, ră-
zimați pe baionetele, ce le stau la
dispoziție, pretind dela noi cei asu-
păriți bunăvoire pentru a asculta de

ei și a ne lăpăda de limba, dati-
nele și aspirațiunile noastre naționale.
Unde este însă a lor bunăvoire?
Una pentru alta, căci n'a răsărit po-
porelor lumina cunoscinței, pentru-ca
unul să fiă sclavul altuia, ci pen-
tru-ca toate să se bucure de libertate
și de bunățătiele culturii creștinesci.

Bunăvoirea trebuie să fiă d'ér
împrumutată, așa a învățat și a
propovădui cel ce s'a născut în Vi-
fleem pentru mântuirea omenirii.

Ce bunăvoire însă ni-se arată
nouă de cătră cei-ce conduc desti-
nele statului, pentru care aducem
jertfe necurmte ca cetățenii leali,
ce suntem?

Dér și jertfele au marginea lor.
Este ceva ce nu putem jertfi nici
unei puteri lumesci, și acesta este
spiritul și talantul, cu care ni-a în-
zestrat Dumnezeu și care voim să-l
păstrăm cu scumpătate în veci, spre
mărirea lui. Este limba, sunt dati-
nele și este cultura noastră națională,
de care nu ne putem despărți cu
nici un chip și pentru care gata sun-
tem să ne dăm chiar și viața.

Așa au făcut-o străbunii noștri,
așa o facem și noi, căci precum ei
nu s'au putut increde în bunăvoinea
celor ce lucrau la subminarea na-
țiunii române, așa nu ne putem în-
crede nici noi în bunăvoinea micilor
tiranii dela Budapesta, Clușiu și
Alba-Iulia.

Ca să putem ajunge timpuri
mai fericite trebuie să fim p'etrunși
înainte de toate de datoria și che-
marea noastră ca popor românesc,
și decă nu putem câștiga bunăvoirea
adversarilor, să le storcem respec-
tul, lucrând în unire pentru împli-
nirea acestei chemări, cu devisa:
noi prin noi!

Apărarea în cauza lui Iancu.

Casul petrecut înaintea tribuna-
lului dela Alba-Iulia, — unde repre-
santantul ministeriului public, sub-
procurorul grof Lazar, făcând po-
litică pățimașă și veninosă de mic
tiran unguresc ardelean, a numit pe

eroul nostru național Iancu căpitan
de bandiți, — își are, precum am mai
arătat, rădăcina în faimosul ordin
al fostului ministru unguresc de in-
terne, Perczel din primăvara anului
1895 în care se opresce colec-
tarea pentru monumentul lui Iancu,
începută la 1894, și se cere confis-
carea sumelor colectate și pedep-
sirea colectanților cu închisore și
cu amendă.

În acest ordin ministrul a nu-
mit pe Iancu trădător de patriă, sus-
ținând, că el a fost cauza omoririi și
jăfuirii familiilor nevinovate din
anii revoluției. Astfel deja de atunci
(15 Martie 1895) ministrul Perczel
a dat semnalul de a se ataca și in-
sulta memoria marelui nostru erou,
ceea ce s'a și întâmplat imediat cu
prisos în colonele pressei maghiare.

Fapta subprocurorului Lazar a
fost și ea un ecou întârziat al ace-
lui ordin tendențios. Dér ea s'a se-
virșit înaintea forului justiției, care
n'are de a face nimic cu politica,
ci are să judece după lege și după
dreptate, ér nu după imboldul sim-
țului de răzbunare.

De aceea cu drept cuvânt s'a
revoltat și s'a indignat până în adên-
cul inimei obște românescă asupra
purtării odioase, rătăcișă, și provocă-
tore a numitului subprocuror, care
a dovedit, că nu-și cunoșce chiăma-
rea în exercitarea oficiului său.

Vedurăm, cum s'a manifestat
această indignare din partea pressei
noștre și în protestele junimei nô-
stre universitare, vedurăm interpelă-
rile bărbătesci în congregațiunile
dela Sibiu și Deva.

Ceea ce însă n'am putut împăr-
tăși încă până adî cetitorilor noștri
este splendidul apel, ce l'a înain-
tat fostului ministru Perczel d-l ad-
vocat Dr. Amos Frâncu din Sibiu în
calitatea sa de apărător al unuia
dintre cei ce fuseseră acușati încă
în vara anului 1895, imediat după
aparițiunea ordinului ministerial, din
causă, că a făcut colecte pentru
monumentul lui Iancu.

Acest apel, făcut în cauza lui
Titu Liviu Albini, a apărut zilele

acestea mai întâiu în „Tribuna“ din
Sibiu, care, precum observă, l'a pu-
blicat fără scirea și autorizarea au-
torului.

D-l Dr. Amos Frâncu face în
apelațiunea sa nu numai o strălucită
apărare a memoriei scumpe a lui
Avram Iancu, d'ér înfrânge cu ar-
gumente tari și neresturnabile toate
afirmările cuprinse în ordinul minis-
terial și dovedesce lipsa de orî-ce
basă morală, de drept și legală a
procederei lui Perczel. Espunerile
sale sunt o pledoaria fulminantă
pentru cauza sfântă, ce a represen-
tat-o și pentru care a luptat Avram
Iancu.

Credem, că facem cetitorilor
noștri, precum și cauzei nôstre, ce-l
mai bun serviciu, publicând astăzi
în suplimentul fôiei nôstre în între-
gul său această valorosă lucrare a
amicului nostru.

Pentru mai bună înțelegere ob-
servăm, că în urma apelului d-lui
Frâncu s'a adus pe calea adminis-
trativă, la 1896, sentința de achi-
tare pentru cei prizoniți și de eli-
berare a fondului pentru monumen-
tul lui Iancu și totuși — lucru ne
mai pomenit — tribunalul dela Al-
ba-Iulia vine din nou să pedepsescă
și să confisce pe basa ordinului lui
Perczel!

Revista politică.

Mâne prăsnuim sărbătorea păcii,
câci înainte cu nouă-spre-dece vé-
curi pace vestiseră îngerii lui Dum-
neșeu de-asupra Vifeimului, unde
în iesle a venit pe lume dumne-
șeescul său fiu, pace și bunăvoire
pe pământ și în ceruri mărire. Adî,
după nouă-spre-dece vécuri dela ma-
rea taină din Vifeimul Iudeii, în
loc de pace și bunăvoire pretutin-
deni vedem nemulțămiri și războiri
între omenii; cei mari și tari asu-
presc și prigonesc pe cei mici și
slabi și civilizația, care răzbate adî
statele și poporele lumii, n'a ajuns
încă la punctul, de unde pornind
mai departe se chezușuescă liniștea,
pacea și libertatea desevirșită.

FOLETONUL „GAZ. TRANS.“

La Crăciun.

Peste virfurile aurii ale dealurilor și
până colo departe peste crescutul alb al
munților, străbate rașă sôrelui strălucitoare
și luminând încă odată sătulețul liniștit.

Totule tăcut și cuprins de un fior
sfânt.

*

Intr'o colibă mucegăită și rósă de
dintele vrămii, stau rôtă pe lângă vatră
șapte copilași cu mama lor. Tăciunii cli-
păsea a săciă, ar arde și nu prea, și
par'că și éiar pricepe vorba ceea: „deocă
tot e gata, nu-i pentru sacul popii“.

— Nu sufla în foc, mă, că de s'a-
prind tăciunii or arde prea în pripă și-o
rămâne cuechiul nefiert; apoi cu ce nas
am aștepts șua de mâne?

— Cu nas de porc fierț! răspune
sfătosul Visilică.

— Anu, dragii mamii, să ne rugăm
lui Dumnezeu să ne ajute a prăsnui și noi
cel Crăciun, și să dea putere tătucului să

vină acasă sănătos și cu lemne bogat, că
éocă înghețăm.

— Numai ôla să nu înghețe! dișe co-
pilul cel mai mare, ér al doilea își șterse
o lacrimă din ochii cei negri și mari.

Apoi toți îngenunchiară și se rugară
să trimită Tatăl de sus seara de Crăciun și
la casa lui Lie. Pușin aveau ei: un colac
ș'un picioruș de purcel hâlbă și două că-
pățini de curechiu la — nouă inși. Sunt
mulțumiți și cu atât, că de n'or fi, oine să
le dea mai mult, ș'apoi vorba ceea: ne-
mulțămitorului i-se ia darul!

— Dómne, Dómne dă-ne bine, să te
presmărim pe tine!... începă a se ruga
mama celor șapte copilași sănătoși ca măr-
tul, d'ér goi ca napul și toți șapte se în-
șiră pe lângă masa cea cu trei picioare, ce
tocmai pe Crăciun a fost cioplit'o tata lor.
Pe masă era fên, peste fên fața mesei, și
pe fața mesei era ce era, un colac frumos
covrigat de grâu curat. Colacul și ce mai
era în ôla cu curechiu li-au fost adus ve-
cina Vârvara, ca să chieă séră de Crăciun
și la casa bietului Lie.

— Așa-i, mamă, că Moș-Crăciun s'o fi

întelnit cu tata și ni-a trimite covrigei și
alunele? întrebă cel de-al cincelea copil.

— O fi, dragu mamei, că Moș-Cră-
ciun e bun, d'ér datoriă nu are să dea cui
cere și cât cere.

— Ba nu, mamă! Nu ne-am rugat
adineaori să facă bine să-mi aducă o pă-
reche de opincă, o traistă, un băț cu mă-
ciucă, că de mi-o veni voiă să mă duc la
colindat, să am în ce înșira colacii?

— Și oiți prinde și eu bățul de-un
cap — adause ridând cel de-al șeselea, și
ne-om duce câte-și doi să colindăm vecinii.

Leica Lina sta de oparte, tocmai la
ferestra cea îndopată 'n spărtură. O înfun-
dase bine cu mâneca unui suman din bér-
trâni, că de cătră grădina șuera vântul
pe-acolo, și pentru lumea n'ntregă nu voia
să-i atingă pe copii. Ea așteptă în rugă-
ciune și liniște, că dóră-dóră va sosi băr-
batul ei cu lemnele. Lângă foc mai erau
numai câte-va vrăscuri și seara se apropia
repede.

— Tôte s bune, Dómne, tôte, numai
Lie de-ar veni! își dișea ea încet, în timp
ce sufletul și-l simțea rânit de lipsa și de-

părtarea bărbatului și de frica că n'o să
sosescă curând.

Sumanul din spărtură, de bătrân ce
era, îl mai îmbătrânesce acum așteptarea
cea îndelungată și o cunună de flori d'albe
s'ășterne pe umărul Linei, cunună de bură
ghetșă. Copiul tac și se grămădesc unul
lângă altul. Tăciunii nu mai pisăse, ôla a
încetat să forfote, e mută, e necăjită și ea,
și în căsciôra rósă de dinții săraciei volnic
stăpânesce Moș-Gerilă și întunerecul ne-
milos. Lina nu 'necetăză din rugăciune, cu
inimă și suflet curat în munca gândurilor
ei vede, ca prin vis, sfânta iconă a nas-
cerii, vede pe fiuțul lui Dumnezeu culcat
pe fên uscat, în iesle de boi înfășat, de
îngeri încunjurat, de raze sfinte luminat și
de boi aburat.

* * *

— Lăsa-vei sténa 'n casă, cinștită gazdă?
s'auđi un glas drăgalaș de-afară.

Lina trăsare din visurile ei și la tai-
nica zare, ce lumina din sténa de-afară, se
ridică, își sêrută copilașii și deschise ușa.

— Bună seara lui Crăciun!
— Bună seara moș-bătrân! răspune

Chiar aici în țera acésta de sub oblăduirea unгурescă, milióne de popóre sunt asuprite și prigonite din partea unui popor, cel al Maghiarilor, care în patima órbă a șovinismului său, tinde a-le răpi libertatea și viața națională. Numai dizele acestei șovinism unгурesc și-a arătat simțământul și spiritul de ură și dușmăniă față cu naționalitățile nemaghiare, carî compun absoluta majoritate a statului. Sub aripile sistemului de persecuțiune și distrugere și ocrotit de sus, acest șovinism cutéză să atace până și amintirea sfântă a bărbatilor mari din sinul nostru — dovadă casul dela Alba-Iulia. Vorba fiind de fapte, nu putem lăsa neamintit, că guvernul unгурesc conformându-se spiritului de ură și dușmăniă al șovinistilor, dă și el doveđi đilnice de netoleranță și despotism față cu naționalitățile nemaghiare. Numai acum de curând a dat *Slovacilor* să înțelegă, că dreptate și lege nu pot afla la el, deși mereu se laudă d-l Szell cu devisa „legii, dreptului și dreptății”. Slovacii cer de mulți ani concesiunea de a-și ridica un gimnasiu cu limba lor maternă, pentru care au adunat bani de ajuns. După-ce îndreptățița lor cerere a fost respinsă odată de Banffy, ei s'au îndreptat acum cătră ministrul Szell, — dér și acesta li-a răspuns, și încă odată pentru tot-deuna, că „nem lehet” (nu se poate.) Și *Serbii* o pătesc cam tot așa. Un sinod sêrbesc adusesse mai astă primăveră un regulament disciplinar pentru cler și l'a și pus în aplicare. Acum vine ministrul-președinte și dice, că asta nu merge. A dat poruncă să fiă scos din vigóre regulamentul, pe motivul, că nu i-s'a trimese spre aprobare. Guvernul își viră dér adênc mâna în dreptul de autonomie al bisericii sêrbesci.

În astfel de împrejurări, care om cu mintea întrégă ar puté dice, că pace și liniște domnesce în țera acésta, și care ar fi atât de orb se nu vadă, că nouă-spre-đece vécuri după venirea fiului dreptății pe lume, dreptatea la noi e isgonită, libertatea este sugrumată, ér în locul acestor dumneđesci principii stăpânesce nedreptatea cea mai strigătóre, sclăvia morală și despotismul.

După tóte câte s'au întemplat în **afacerea pactului** și după tóte luptele și svircolirile în cele două părți ale monarhiei dualiste, lucrurile au ajuns în fine la punctul, ca mașina dualismului se potă totuși funcționa. Noul ministeriu austriac Wittek ajutându-se cu § 14 din constituția austriacă, și a făcut meritul netăgăduit de a aduce

lucrurile acolo, ca pactul să fiă asigurat încă pe șese luni. Pe temeiul amintitului paragraf, el a publicat patentele împărătesci privitoare la cele mai de lipsă legi ale pactului. Încât pentru **cvotă**, asupra acesteia a decis monarhul, statorind cvota cu care au să contribuie cele două state la cheltuelile comune. Decisiunea monarhului sună pe șese luni, adecă până la 1 Iulie 1900. Se dice, că trecându-se acum peste acésta greutate, *ministerul Wittek se va retrage în curând*, și locul lui îl va ocupa un alt ministeriu de funcționari, care se încerce a aduce pacea în parlament și a continua acțiunea de împăcare între Cehi și Germani.

Nici n'a scăpat însă bine monarhia de beléua cu pactul, și étă că o cestiune tórte mare și însemnată se ivesce pe orizontul ei politic și financiar. Timpit și din depărtare se aude șgomot de arme, și planuri se fac și se coc în cercurile înalte despre o **sporire a armatei**. Numai de curând, cu privilegiul anului nou, împăratul Wilhelm a ținut cătră ofițerii garnisónei din Berlin un discurs înflăcărat, în care a preamărit armata, și ecoul acestui discurs a pètruns peste mare, în Anglia, care cu tótă puterea ei colosală, nu póte să biruască cu micul popor al Buriilor. Mărirea sarcinilor militare își aruncă umbra și asupra monarhiei noastre. E vorba de o **reformă militară însemnată**, adecă de sporirea contingentului de recruți ai armatei comune cu 30 la sută. Vorbă multă se face despre acésta și dincóce și dincólo de Laita, căci nu e lucru puțin, când popórele monarhiei sunt amenințate cu nouă sarcini de sânge și bani. Reforma acésta dă mult de gândit cercurilor dirigiuitoare, mai ales din punct de vedere financiar, deórece se tractéză de nu mai puțin ca de 200 milióne florinî, căci atât ar costa reforma.

O scire însemnată sosese din Berlin. Se vorbește, ba se asigură chiar, că **impăratul Wilhelm va merge la Paris**, pentru a visita esposiția universală francesă din 1900. Scirea acésta a produs cea mai bună impresiune atât la Berlin, cât și la Paris. Despre visita împăratului Germaniei în Franția se vorbește de mult, așa încât ea n'ar mai puté trece ca o surprindere, dat fiind mai ales, că împăratul Wilhelm de când și-a pus pe cap coróna de domnitor, n'a lăsat nefolosită nici o ocaziune de a-se face plăcut Francesilor. Hotărîrea lui Wilhelm este întâmpinată cu simpatii din partea foilor fran-

cese. Ele dic, că împăratul póte să se simtă în Paris tot atât de sigur, ca și în castelul său din Potsdam.

Se dice, că esemplul împăratului german va fi urmat și de monarhul Francisc Iosif, care încă va merge să viziteze marea esposiția francesă.

Un incident diplomatic neplăcut s'a ivit dizele acésta între **Anglia și Germania**. Englesii au prins o corabiă germană de rêsboi în portul *Dela-goa* și au escortat-o la Durban. Anglia a închiriat dela Portugalia acest port, care îi e de mare folos acum în rêsboiul cu Buri, ba se dice, că între Anglia și Portugalia esistă un tractat, în virtutea căruia i-se dă celei dintăiu favorul de a cumpăra acest port. Guvernul german a protestat pe cale diplomatică la Londra și a cerut liberarea corăbiei. Se crede, că incidentul va fi aplanat.

Sciri sosite din Berlin și Neapol spun, că între **Anglia și Italia** s'a făcut o învoială, după care *trupe italiene vor ocupa Egiptul* pe timpul rêsboiului cu Buri. Anglia ajunsă la strîm-tóre, voesce se ducă trupele sale din Egipt la Africa, și fiind-că se teme, că în lipsă de armată se vor produce disordine în Egipt, ea a cerut dela Italia se ocupe cu trupe de ale ei garnisónele egiptene.

Ioan Petran †

În Clușiú a încetat din viață Dumineca trecută primul procuror comitatens în pensiuine *Ioan Petran* în etate de 63 de ani. Scirea despre mórtea sa ni-a atins dureros, căci îl cunosceam ca pe un bărbat cu sentimentele cele mai nobile, în inima căruia ardea dorul de a vedé neamul său fericit. El a trăit retras, dér se interesa viu de tot ce se petrecea în sinul națiunei sale mult încercate. Era unul dintre aceia, cari tăceau și făceau pe cât îi ajuta puterile și împrejurările.

Inima de aur și sufletul nobil al lui *Ioan Petran* a fost dat însă obștei românesce să le cunoscă numai după mórtea sa. Corespondența de mai jos, ce-o primim dela d-l președinte al despărțământului Clușiú al Asociațiunei, ne arată în tótă strălucirea sentimentele nobile și generóse ale acestui bărbat și iubirea, ce o nutria pentru scumpa sa națiune.

Deschidându-se la tribunal testamentul lui *Ioan Petran*, s'a constatat, că a lăsat aprópe tótă averea sa considerabilă Asociațiunei noastre, ca să

fiă folosită pentru cultura și înaintarea poporului român.

Un dar acesta în adevăr splendid făcut națiunei! Fapta nobilă și măreță vorbește de sine, laudele noastre i-ar slăbi numai efectul. Print'rênsa rêsosatul și-a câștigat un loc de frunte între binefăcători poporului român, care-i va rămâne în veci recunoscător. Fia ca pilda cea mare și frumoasă, să o urmeze cât mai mulți.

Să lăsăm să vorbească acum scrisórea amintită :

Clușiú, 4 Ianuarie n. 1900.

Deși de mai mult timp morbos și așa necăjit, totuși iau condeiul și cu bucuria și mângăiere sufletescă grăbesc, onorate Domnule Redactor, a-ți aduce la cunoscință *un dar splendid designat națiiei române*.

Fericitul **Ioan Petran**, fostul protofiscal comitatens în Clușiú, al căru necrolog chiar în numărul ultim l'ați comunicat, prin testamentul său publicat ađi la judecătoria regescă din loc, **a testat tótă averea sa în preț de vre-o 80—85,000 fl. Asociațiunei pentru literatură română și cultura poporului român**. Mult regretatul defunct: soției sale *Francisca Ince de Nagybazson* i-a lăsat exclusiv numai usufructul întregii averi până va trăi; după mórtea acesteia întreaga avere respective lăsămênt va avé de-a trece în proprietatea și posesiunea „Asociațiunii” ca crede universal după testament, și apoi Asociațiunea va avé de-a distribui nisce legate — nu în sume mari — lăsate fraților și surorilor rêsosatului.

Etă, onorate Domnule Redactor, un viu și pe cât de sublim, atât de maiestos și demn de imitat esemplu care mai dovedesce cumcă *denique* „sângele nu se preface în apă”, și cumcă după Sânta Scriptură: nu toți aceia — s'au mai bine đis nu numai aceia — merg întru împărăția ceriului, cari cu fală își bat peptul, făr și aceia, cari, între grele și neîncunjurabile împrejurări ale vieții, făr de șgomot și fală lucră continuu și conscițios întru prosperarea Nației lor!

Mult timp a decurs, de când nația română n'a primit un așa dar ca și dela mult regretatul și în Domnul fericit **Ioan Petran**, a cărui memoriă va fi în etern nu numai binecuvântată, fără până va trăi un suflet Român în veci neuitată. *Fia-i țêrena ușoră și memoria nemuritoare!*

Primesce. On. D-le Redactor, esprimarea stimei mele, cu care sum al D-vóstré onorator

Vasilie Indre,
advocat, și directorele despărțământului XIV. în Clușiú.

Lina și privea cu dragoste pe cei patru copii, dintre cari cel mai de đile învirtea sténa cea meștesugită și frumos gătită, tot mereu cântând și colindând :

O, ce veste minunată
În Vifleim ni-s'arată...
Vergură curată...

Copilașii se deșteptară din somn și începură să cânte toți de-a puterea. Și ei sciu dór' să cânte. Și cum n'ar cânta, când căsuța lor e luminată, că :

Sténa strălucese
Și mărturisese,
Că astăđi s'a născut Mesia
Precum spune prorocia.

Curând însă leica Lina se puse érăși pe gânduri. Vin colindătorii, încep rëndurirënduri de copii să umble cu stéua — și ea cu ce să le dea binețe? Colac n'avea, nici carne, nici crițaruși, n'are nici muc în opaiț, nici nu-i arde focu 'n vatră — și, ce e și mai trist pentru ea — Lie nu mai sosese.

Copiii cu stéua sfîrșiră cântarea și începură a mulțami :

Dumneđeu gazdă te ție
Pe tine și pe soție,

Dumneđeu să-ți erescă pruncu
Și să-ți înmulțescă juncu...

— Juncu, juncu! Începú cel mai mărișor din ai săi. Acum vine și tata cu juncu!

Lina alérgă la masă, tae colacul în patru și-l dá celor cu stéua. Dér n'apucă să iese pe ușe, și oei șapte flămândi vâđdend „primejdia” începură a plânge și a cere : „Mamă, dámi-ți mie, mamă mi-i frig, mamă-s flămênd, unde-i tata?”...

— Tăceți, dragii mamii, că de nu vă șguliți omenesce, cum ce vin colindătorii le dau și óla cu curechiú.

— Óla cu curechiú?... strigă toți șapte de-odată dând năvală la vatra rece, să apere óla de vre-o primejdiă.

Și când se petrec acestea, un glas se aude la feréstră :

— Îți asculta colinda ?

— Ba nu! răspuseră din casă șapte glasuri. Că dór' nu-ți mânca și óla.

— De mi-i lăsa, de nu mi-i lăsa, eu tot oiú colinda! đise cel de-afară și începu încet și dăngănitó :

Colo'n josu mai în jos
Colo'n ritu ce-l frumos,
E casa sêracului
Pusă 'n gura gerului.
Da în casă cine-i măi,
Șapte prunci ca șapte crai,
Șapte prunci cu maica lor,
Linuța torcênd fuior.
— Pune Lină furca jos
C'amu și prea mult ai tors,
Haide cată 'n sacul meu,
Veđi, ce ni-o dat Dumneđeu.
Uite Linuță și 'n prag,
Ce de lemne ai de fag
Tăiate tot mărunfel
Cu firezu de oțel.
Lino, fă focșorul bun,
C'asteptăm pe Moș-Crăciun
Și din sac afară scóte
Multe, multe și de tóte

Florile d'albe!

— Vai, sufletul meu! îngână Lina plângend și fugind la ușă îmbrățișeză pe colindător; ér cei șapte copii au fost înțepenit de spaimă, că colindătorul ásta numai de dragul ólei cu curechiú vré să le colinde. Așteptau în tăcere, că acu, acu va bázdări și óla.

De-odată casa cea năcăjită pân'acu,

întunecată și rece, se 'nveseli. Moș-Gerilă și surata caliciă și-au cam mai strîns bortețele și se gătiră de drum, — că étă, mare bucuria. Lie cu sacul său în spate, sta în ușa casei strălucind de fericire.

Veni tatăl și cu el nădejdea și sufletul casei. Veni ea un Moș-Crăciun, încercat cu covrigei și cãrnăței, cu lemne și cu veselie. Nici n'apucă bine să intre la copiii săi, și aceștia și începură a cânta într'un glas :

În oraș în Vifleem
Aideți boeri să-l vedem,
C'acolo ni-s'a născut
Domnul ce-l făr' de 'nceput...

Și prăsnuiră Crăciunul cu toții în pace și în sănătate, ér casa sêracului a fost dór' în astă séră și mai cu praznic decăt a bogatului. I. K.

Colinde.

Trimbița-vor ángerii
Hai Ler, flori dalbe de măr.
În patru cornuri de lume,

Pastorală de Crăciun.

Inalt Prea Sântia Sa părintele metropolit *Ioan Mețianu* a publicat din incidentul Slor sârbători ale Nascerei Domnului o pastorală adresată către clerul și poporul eparhial. Pastorală arată pe larg însemnătatea marelui sârbători a Nascerei; vorbește apoi despre biserică, acest sânt aședământ, care ține legătura între omenii și Dumnezeu; dela biserică trece la școlă, căci „pentru ca biserică să-și pôtă implini înalta ei misiune, nu este destul să aibă ziduri mărețe și înfrumșețate, ci se mai recere să aibă și școlă lângă ea pentru buna creștere a tinerimei“. Apoi pastorală continuă ast fel:

Nu avem, decât să privim la alți omeni, la alte popore și națiuni din jurul nostru, cari deși nu lucră mai mult, nici sunt mai buni creștini ca noi, totuși se ved mai înaintați. Și decă ne întrebăm: cum au putut înainta așa frumos? — vom afla, că ei au îmbrățisat mai cu căldură cele două aședămintele sfinte, biserică și școlă; vom afla, că ei au jertfit și jertfesc mult și cu plăcere, nu numai pentru a ridica biserică și școli frumoșe, dăr și pentru a-le îndestra cu preoți și învățatori vrednici și luminați, cari se scie, și să și voască a învăța și a lumina și pe omeni, cum și ce să luere mai înțelepșe, ca să pôtă înainta... De unde urmază, că, decă voim și noi sorte tot mai bună, decă voim a ne apropia tot mai mult de bunăstare, vadă și onore, de-a cuprinde și noi loc mai ales în societate; de-a ne apropia tot mai mult de binele posibil din această lume și de fericeirea cea veșnică din cealaltă lume: atunci să îmbrățisăm și noi tot mai cu căldură biserică și școlă, prin cari întărim și legătura cea mai sfântă dintre noi și Dumnezeu; să contribuim și să jertfim și noi, ca și alții, tot mai mult, pentru îndestrarea biserică și școlă cu preoți și învățatori vrednici și luminați, cari să lumineze atât tinerimea prin școli, cât și poporul prin biserică, precum fac această și preoții și învățatorii altor popore mai înaintate...

Ce v'asî pută sfatului mai părintesc și la aceste sfinte sârbători, decât se îmbrățisăți și voi, ca și alte popore înaintate, tot cu mai multă căldură cele două aședămintele sfinte, biserică și școlă, să jertfiiți și voi, după starea cu care v'a binecuvântat Dumnezeu, — tot mai mult, pentru a-le îndestra cu preoți și învățatori vrednici și luminați, cari să fiă adevărați părinți și buni învățatori ai tinerilor și bătrânilor. Căci să-mi credeți, iubitorilor, că nici o faptă bună nu este atât de plăcută lui Dumnezeu și omenilor, și atât de folositoare neamului nostru: și nici un ban, nici un ajutor, nu aduce așa mari folose omenilor, ca și banul și ajutorul, ce se dă celor două aședămintele sfinte: biserică și școlă.

Acestea sunt, iubitorilor, cugetările evlavioșe, cu cari am dorit a vă întreținé

de astă-dată, și sfaturile mele părintescă, ce vă adresăz și la aceste sfinte sârbători.

Deci luați-le cu bunăvoință la inima vōstră, ca isvorite din inima mea părintescă, și siliți-vă a-le și urma, ca să înaintați tot mai mult, în cele bune și folositoare, și să vă împărtășiți și voi nu numai acum, dăr și în celelalte zile ale vieții vōstre, de acea sfântă bucurie, ce a adus'o în lume nașterea Domnului, pe care a prevestit'o și ângerul prin cuvintele: „*Etia vestesc voue bucuria mare, că s'a născut voue astăzi Mântuitoru, carele este Christos Domnul*“.

Dăr fiind-că la asemenea lucruri mari, bune și folositoare, pre lângă nisuița noastră, se mai cere și ajutorul și darul lui Dumnezeu: rugați și voi, precum rog și eu din suflet pe prea bunul Dumnezeu, să vă trimită acel puternic ajutor și mare dar al său, și să vă învrednicescă atât aceste sfinte sârbători, cât și cele apropietore a anului nou, și ale botezului Domnului, să le petreceți în pace, sănătate și mulțămire, și să le ajungeți încă la mulți ani fericiți. Amin.

Războiul dintre Englesii și Buri.

După o paușă de câte-va zile, s'au reînceput erăși în Africa de miadă-și luptele între Buri și Englesii.

Câte-va zile mai înainte gazetele englese vestiseră cu mare alaiū, că generalul French a raportat o învingere strălucită asupra Burilor la Colesberg și că a cucerit acest oraș. Lucrul însă stă tocmai întors. Din scirile telegrafice din urmă se vede, că lupta dela Colesberg a fost pentru Englesii un cumplit desastru. Oștea lui French a fost bătută pe totă linia și decimată. Englesii au pierdut în lupta acesta 150 omeni, dintre cari 8 ofițeri. Buri și-au ocupat toate pozițiile, din cari se retrăseseră numai ca să înșele pe Englesii și să-i tragă în cursă. Planul lor a și succes de minune.

Etă așa-dăr, că a doua campaniă a Englesilor și-a făcut începutul, ca și cea dintăiți la Glencoe, când după veștile de victorii ale Englesilor de sub conducerea lui White, curând a eșit la ivelă, că Englesii au suferit dureroșe înfrângerii.

Cu mare încordare se așteptă evenimentele, ce se vor întâmpla la riul Tugela, unde Buri și Englesii își stau față'n față. Aici Englesii stau sub comanda lui Buller, care a primit întăririi prin alăturarea trupei lui Warren, ér Buri stau sub comanda generalissimului lor Joubert. Englesii dela Tugela au de scop a trece riul și a merge în liberarea lui White din Ladysmith; forte anevoișă le este această problemă, de-ore-ce de-alungul riului pe colinele vecinașe stau Buri cu mari puteri

de omeni și bine întăriți. Ei nu așteptă decât momentul în care Buller se va pune în mișcare, pentru-ca să-l atace de toate părțile și să-l nimicescă.

Totă nădejdea Englesilor stă acum în noii comandanți Roberts și Kitchener, cari au plecat deja la Africa. După sosirea lor luptele se vor începe din nou, și pôte că mai cu bun noroc pentru Englesii.

Din România.

Școlă și biserică pe Domeniul Coronei.

Dl *Ion Kalinderu*, administratorul domeniului Coronei, neobosit în nobilele sale stăruințe pentru înălțarea culturii populației române de pe acest domeniu, a adresat către agenții de sub conducerea sa următoarea circulară pătunsă de cel mai cald patriotă și de cea mai învăpăiată iubire de neam:

Domnule agent,

Dela înființarea Domeniului Coronei, preocuparea de căpeteniă a acestei administrațiuni, călăuzită de înaltele gândiri ale Suveranilor noștri, a fost biserică și școlă; încât privesce școlă, am clădit locale nouă peste tot, înzestrându-le cu mobilier și material didactic, ér pentru biserică am început prin a repara pe toate cele existente, și a clădi din nou locașuri sfinte, pe unde s'a simțit nevoie.

Am avut satisfacțiunea sufletească de a constata mersul progresiv al școlălor, care au fost cercetate din an în an de un mai mare număr de școlari, fii ai locuitorilor, cari în cele din urmă s'au convins, că copiii lor primesc în școlă razele unei luminii bine-făcătore.

Cu privire la biserică trebuie să spun, cu părere de rău, că nu e tocmai așa. Am observat, că numărul credincioșilor, cari merg regulat la biserică, se mărginesc în cele mai multe sate la câte-va femei bătrâne, pe lângă slujitorii biserică: preotul și dascălul, și această stare de lucruri se datorește în mare parte indiferențului autorităților comunale și une-ori chiar al clerului.

În elogiul neuitatului Melchisedec, ce am pronunțat ca urmaș al lui la Academia Română, diceam: „Biserică ortodoxă s'a mulțămît tot-deuna cu frumoșă sa menire de a lumina și moralisa prin toate mijlocele societatea română, fără a fi căutat când-va a-și însuși vre-o autoritate lumescă, ci mărginindu-se a împărtăși suferințele poporului, a se bucura cu densus, așteptând și pregătind césul mântuirii, când va pută transmite marea comoră a credinței generațiunilor următore. Biserică a iubit țera și a ajutat la fericeirea ei;

țera a iubit biserică și a înzestrat'o cu mijloce mari, pentru a-și îndeplini misiunea în ordinea morală. Biserică a făcut bine, conformându-se stărei de cultură a națiunii și împrejurărilor politice, căci biserică trebuie să se formeze în națiune și prin națiune. Cum e națiune, atât e de strins legată biserică noastră prin firea ei cu națiunea“.

Religiunea își are rațiunea de a fi. Ea servă unui scop. Ea nu e numai o concepțiune, ci o regulă de muncă, ea crează în lume opere, care-i aduc faimă și condamnare. Intemeiătorul religiunii creștine i-a dat de scop de a căuta și de a salva tot ce ar fi fost pierdut. Religiunea e o operă de mântuire și de îndreptare.

Strămoșii noștri erau pătrunși de necesitatea religiunii pentru înălțarea omului, și de aceea, precum scriți, religiunea noastră a avut partea covârșitoare în păstrarea limbei și naționalității. Românul, dela descălecarea sa pe aceste locuri, e creștin, astfel, că religiunea creștină dela început a fost legată de sufletul neamului nostru, și singurele monumente ale Românilor sunt Biserică și Mănăstirile, înălțate pe întrecute de domnii cei buni, de cinștii boeri și de bresle, dela un capăt al țerei la altul, ca nișce monumente și cetăți, în care și-au strins comora naționalismului și tot avutul intelectual și moral.

Istoria națională ne spune, că Românul a fost nevoit a trăi cu sapa într'o mână și cu arma în cealaltă, pe de-o parte ca să se hrănescă și pe de alta, ca să fie gata, în ori-ce moment, a-și apăra viața și țera; și că nici unul din vrăjmașii săi în trecutul a mai bine de șese veșuri, nu a fost în stare a-l deslipi de colțul de pământ, pe care s'a poi menit, și această virtute a nemului nostru este în strinsă legătură cu idealul său, credința în Dumnezeu, ce l'a călăuzit în viață, l'a îmbărbătat în lupte, în răbdare și nevoi, și ori-ce lucru era început și sfirșit cu vorbe ca acestea: „cu ajutorul lui Dumnezeu, așa a vrut Dumnezeu, de-a Dumnezeu sunt toate pe pământ“.

Tot din istoria națională scim că și-a iubit Românul biserică, care a fost o instituțiune de mândriă morală și națională, un asil de scăpare a tot ce are mai scump pe lume, în care preotul, și numai el, i-a vorbit în limba înțelăsă de el în vremurile bune, ca și rele și i-a conservat neatinsă naționalitatea sa. Etă rolul religiunii noastre în păstrarea naționalității!

Prin circulara, cu data de 27 Septembrie 1890, m'am întreținut cu D-v. ca să

La tot omul pe-al lui nume,
Să eșă la judecată
Cei vii cu cei morți de-odată,
Ca să-și cêră-a lor rêsplată.
Puntea raiului îngustă
Cum e firul pêrului,
Care om e pécătos
Cade de pe punte jos,
Și se 'nchide tot în piétră
Ș' nu vede lumea 'ndată.

*

Veniți toți să ne suim.
Colo 'n sus la Vifeim,
Acolo-s mesele 'ntinse
Și luminile aprinse;
Acolo-s mese-așternute
Și păharele umplute.
După masă cine șede?
Șede-o fată feciorea
Cu fiuțul lângă ea.
Ângerii în cor cânta:
— Sântă ești și sântă-ai fost
C'ai dat țită lui Christos,
Și ești învêlită 'n sôre
Și cu luna la picioare.
Bucură-te maică sântă,

Ângerii și păstorii îi cântă:
Că ne-ai născut Domnitor
De pécăt mântuitor,
Ni-ai născut împérat sânt
Ômenilor pe pământ.
Ai născut fără durere
Ômenilor mângăere.
Pe tine te lăudăm,
Fiului têu ne 'nchinăm,
Noi pe tine te mărîm
Pe gazde le 'nveselim.

Să fii gazdă veselôsă!
C'ai ajuns o și frumoșă!

Strimbul, 1899.

Constantin Man,
învătator.

Amintiri dinainte de 1848.

II.

Andrei Demeter.

Acum mă întore la Andrei Demeter, născut în Feleac — comună supusă stăpânirii crașului Clușiu și

apropie în continuu năpădită și torturată de Clușeni — despre care până acum nimenea n'a amintit nici cu un cuvânt, deși a trecut aproape o jumătate de veac dela mórtea lui.

Un Moise a fost acest bărbat pentru Românii felecani, și un mecenat, un mentor al studenților sêraci, povățuitorul și sfătuitoarea tuturor, cari îl cercetau.

Absolvând junele cu precelință, a recurs la oraș după vre-o funcțiune; și s'a răspuns însă, că pentru el nu e alta, decât „*város szolga*“ (servitor al orașului). Dăr la recomandarea profesorilor și întervenirea unor funcționari români de atunci, abia pută încăpé în serviciul de „pedel“ la liceul academic în Clușiu. Puțin a stat în „gloriosul“ serviciu, el, care a fost nevoit de a lupta sub Napoleon Bonaparte ca strajameșter (sergent), mai târziu aplicat și la magazine.

După un serviciu de trei ani, pe lângă mare cruțare și-a adunat

și înmulțit paralele la 550 fl. Cu ce a mai și eredit, și-a cumpărat în „*Hazonyárd*“ — între vii și pomet, din sus de locuința protopopului neunit din Clușiu — o grădină mare cu pomi, pe care mai târziu a schimbat'o cu „părinții piariști“ primind grădina din „strada dinafară a Turzii“, sub „*Temeteu*“ (cimiter).

S'a ocupat cu pomologia, vieriul și cu stupăritul mai ales; și-a cumpărat cu timpul pământuri și o grădină mare lângă „*Temeteu*“; a făcut zidiri în grădina din oraș, ér în cea dinafară da locuri de îngropare cu prețuri bunișore.

Ca om cu stare bunișoră, nenumărați tineri români la el și-au aflat adăpostul, i-a ținut și crescut. Între aceștia amintesc pe *Gavril Pop*, fostul profesor și director în Blășiu, mai târziu canonic în Lugosiu; pe fratele aceluia *Teodor* și pe *Iacob* nepotul său, aceștia doi din urmă fuseseră canceliști la tesaurariat, pe un Vasiliu Pop etc. etc., — și pe

stăruiri pe lângă învățătorii, spre a merge în fiă-care Duminecă și sărbătore la biserică împreună cu școlarii lui și spre a lua parte activă la slujbă prin cântarea sfintei liturgii. Faptul acesta va avea o mare înrîurire asupra dezvoltării morale și intelectuale a copiilor, deprinzându-i de mică a iubi religionea părinților lor și va înălța tot-odată pompa serviciului divin.

Este știut, că vârsta cea mai primitivă pentru orî-ce noțiune, mai cu seamă creștinesc, este copilăria, și aceste noțiuni și impresii primite în copilăria rămân adesea întipărite în inimă, astfel, că puterea lor conservă și edifică pe viitorul om.

Prin urmare învățătura creștină trebuie să începă în etatea cea mai fragedă, după- ce copilul, chiar dela sinul mamei sale a început a pronunța „Tatăl nostru“, basa solidă a dezvoltării sale ulterioare, și după- ce sub îngrijirea părinților a primit puțină învățatură religioasă, vine rîndul învățătorului, ca să o pună pe base mai largi să o desvolte și întărească.

Am avut mulțumirea să asist la slujbă în biserică, în mai multe sate, în care învățătorii au ținut seamă de sfaturile noastre. Acolo corul bisericesc de școlari face podobă serviciului religios; locuitorii dela sate însă, după cum am spus la început, atât Duminecele cât și celelalte sărbători, nu-i prea vedem mergînd la biserică, după cum făceau strămoșii noștri. Ei, în timpul când preotul înalță rugăciuni celui Prea Înalt, stau pe stradele satului său prin localități cu totul nepotrivite pentru un bun credincios.

Am observat, că chiar primarul, notarul și ceilalți notabili din localitate, nu dau pilde bune locuitorilor prin a-se duce ei cei întâiu în fiă-care Duminecă și sărbătore să asculte sfînta liturgie și să stea la stat cu sătenii după sfîrșirea slujbei.

Nu mai departe decât la frații noștri de peste hotare, lucrurile se petrec astfel: în fiă-care sat, Dumineca și în zilele de sărbătore, biserică este plină de credincioși evlavioși, cu primarul, notarul și toți câți seiu carte în frunte; ă învățătorul cu școlarii împodobesc serviciul religios. Ba ce este mai mult, după- ce preotul la sfîrșitul slujbei ține în biserică o cuvîntare potrivită ocaziunii, — arătînd însemnătatea zilei în religionea creștină, tot poporul după ășirea din biserică face cerc în curtea bisericeii și primarul său notarul le cetesce diferitele ordine primite dela autoritățile superioare, pentru îmbunătățirile de adus în comună, pentru salubritatea publică, pentru împlinirea datoriiilor lor de fii ai patriei etc. etc.

După cum am făcut progrese însemnate în ceea ce privesce școala,

tot așa ni-se impune a face și pentru biserică, căci datoria noastră este a nu fi indiferenți față de cea mai veche instituție, biserică și religionea, care ni-a păstrat naționalitatea. Când vor vedea locuitorii, că d-v. învățătorii satului cu copiii, primarul, notarul, mergeți a vă îndeplini datoria de creștini, e cu neputință ca dînșii să nu vă urmeze. Ați observat, că eu cu ocaziunea venirii mele prin diferite localități, în zile de sărbătore, mă duc la biserică, și în acea zi biserică e plină de credincioși, și sunt mișcat de primirea călduroasă, ce întimpin din partea sătenilor.

Sper, Domnule Agent, că avînd în vedere cele de mai sus, vă veți face cu căldură datoria; veți arăta preoților, învățătorilor și celorlalți consătenii cu știință de carte șăppl acestei circulații, care nu este altul, decât dorința adesea-ori exprimată de Suveranii noștri, de a vedea biserică noastră ridicată la nivelul ce i-se cuvine, și conștiința ne va fi împăcată, că ne-am făcut datoria și în această privință, fără a ne permite să violăm libertatea conștiinței vre-unui cetățean, căci înălțînd sentimentul religios, înălțăm pe cel național.

Nu trebuie să pierdeți din vedere, că devisa Dinastiei noastre este „Nimic fără Dumnezeu“.

I. Kalinderu.

SCRIRILE ZILEI.

— 24 Decembrie v.

Ajunul Crăciunului la Brașov. Mercuri, după amînt, 22 Decembrie, asistăram la mărșeta serbare a distribuiri hainelor între școlarii sîraci. Serbarea s'a făcut în sala festivă a gimnasiunii române, care era plină de școlari și școlărițe, aranjați în cea mai frumoasă ordine, ă în partea dinainte a salei era o masă mare la care ocupau loc damele din comitetul Reuniunii femeilor române în frunte cu d-na presidentă A. Dușoiu, d-na cassieră E. Sabădeanu etc. Pe de margini, la dreapta, o altă masă bogat împodobită cu hainițe felurite menite pentru școlărițe, ă la stînga în două șiruri lungi și mari erau mulțime de încălțăminte și haine aședate în ordine. Serbarea s'a introdus printr-o frumoasă rugăciune executată de corul mixt al elevilor și elevelor din școalele primare sub conducerea d-lui învăț. Nic. Stoicovici. Se urcă apoi la tribună părintele Dr. V. Saftu, care arată însemnătatea serbarei, exprimîndu-și bucuria, că pe lângă totă vitregitatea timpului, mulțumită generosității publicului nostru, s'a făcut și de astă-dată posibilă ajutorarea unui mare număr de elevi și eleve sîrace dela școalele noastre. Termină,

adresându-se către școlari și dându-le poete prețioase. Urmă apoi o drăgălașă colindă, prima colindă ce am audiat în acest an și care a fost bine și frumos executată din partea corului. S'au distribuit în fine hainele. Au fost împărțite din partea comitetului Reuniunii femeilor cu haine 39 fete; pe lângă acesta s'a dat unui student sîrac încălțăminte, unei familii scăpătate 5 fl., la 2 văduve 2 fl. D-l comerciant Spudercă et Temesvari a dăruit pentru 8 copile rochițe și șorțuri, d-na Paraschiva Filip a cusut gratuit rochițele pentru copilele sîrace; d-l comerciant Teodor Spudercă a îmbrăcat pe spesele sale 2 fete, d-na Eufemia Kertsch a îmbrăcat 1 fetiță. Comitetul bisericeii S-lui Nicolae a votat pentru îmbrăcarea școlarilor 800 fl. din cari 120 de școlari au fost împărțiiți cu haine și cisme. Prin aceste acte de binefacere festivitatea s'a ridicat la un nivel ca rar altele. De dorit ar fi fost numai, ca ea să fiă mai bine cercetată din partea societății alese a Brașovului, care de astă-dată a fost prea slab reprezentată.

Societatea comercianților români pentru comerțul levantin din Brașov își va ține adunarea generală luni, a treia zi de Crăciun, la orele 3 d. a. în sala Eforiei școalelor. La ordinea zilei va fi, între altele, prezentarea socotelilor pentru trecut, votarea bugetului pentru anul viitor, alegerea unui nou comitet etc. — Atragem atențiunea d-lor comercianți români asupra acestei adunări.

Biblioteca populară în Drăguș. Un frumos exemplu de recunoștință către comuna sa natală a dat d-l profesor dela școalele române din loc Dionisie Făgărășianu. D-sa, se vede, înțelege forțe bine, că e o datorie sfîntă pentru toți cei ce, eșiiți din mijlocul poporului, au ajuns la o stare mai favorabilă, ca să nu-și uite de frații lor de-acasă, în sinul cărora au petrecut zilele copilăriei, și să caute după puțință a se interesa de sörtea lor. Interesul acesta l'a manifestat d-l Făgărășianu față cu foștii săi consătenii din Drăguș, în comitatul Făgărășului, în modul cel mai potrivit. Drept dar de Crăciun, le trimise o frumoasă bibliotecă, întocmită după modelul bibliotecilor populare ale despărț. brașovean al Asociațiunii. Biblioteca constă din 195 de cărți din cele mai alese, toate noue, numerotate și legate solid, reprezentînd o valoare de 150 fl. E aședată într'un dulap frumos, comandat de aici din Brașov. La bibliotecă mai sunt alăturate o stampilă, un catalog al cărților și registrul pentru însemnarea împrumutătorilor. Dorim din inimă, ca acest exemplu nobil și frumos să găsescă cât mai mulți imitatori în sinul fruntașilor români.

Românii din comuna Cristian, lângă Brașov, au avut Dumineca trecută o zi de bucurie, căci li-s'a împlinit și lor vechea dorință de a intra în folosința bibliotecilor populare ale despărțămîntului Asociațiunii. Ca delegat însărcinat cu predarea și înau-

gurarea bibliotecii a fost trimis din partea comitetului despărțămîntului brașovean vice-președintele Gr. Maior. Acesta, după ce fii prezentat prin câte-va cuvinte căldurose din partea noului preot, d-nul Virgil Pop, arată mai pe larg poporului scopurile, ce Asociațiunea le urmărește cu înființarea bibliotecilor, vorbi despre importanța lecturii, aducînd exemple și asemănări din viața practică și termină îndemnînd pe popor și mai ales pe tinerime să caute a se lumina prin știință, pe care o vor găsi în cărți. Luă apoi din nou cuvîntul d-l preot Virgil Pop, care ținu un discurs frumos și lung; vorbi despre scopul Asociațiunii, despre marile idei ale celor ce au inițiat-o și termină exprimînd în special recunoștința despărțămîntului brașovean. Vorbirile au fost viu aclamate de popor prin urări de „să trăiescă“. Delegatul făcu apoi propunerea, de-a se alege un nou președinte al agenturii, de-orece prin schimbarea preotului acest loc a devenit liber. Poporul alese prin aclamațiune pe d-l preot Virgil Pop. Astfel reîntregită agentura, i-s'a predat biblioteca, dându-se în schimb delegatului promisiunea, că și Românii din Cristian își vor face datoria față de Asociațiune.

O carte nouă de contabilitate. Afăm, că d-l prof. dela școala comercială din loc I. C. Panțu va continua publicarea studiului său din contabilitate. În scurt timp va eși de sub tipar: „Al doilea capitol din contabilitatea dublă“, conținînd teoria și aplicațiunii practice cu privire la creditul cambial și la afacerile de bancă. Această broșură este continuarea studiului său publicat în *Anuarul financiar și economic pe anul 1898*, redactat de d-l N. P. Petrescu și scos în broșură separată sub numirea: „Un capitol din contabilitatea dublă“. Atragem încă de pe acuma atențiunea celor interesați de cestiuni de contabilitate și în special a acelor, cari posed *Anuarul financiar și economic* de pe anul 1898, său broșura separată. Sperăm, că această scriere de interes pentru noi va fi sprijinită cu căldură din partea publicului român.

În locul felicitărilor de anul nou au mai intrat la comitetul Asociațiunii următoarele contribuiri în favorul Casei naționale:

32) Elena Petrașcu, dir. internatului Asociațiunii, 6 cor. 33) Ilie Moga, învățator, 2 cor., 34) Constantin Stezar, căpitan în pensiune, 3 cor., 35) Dr. Ioan Rațiu, 10 cor., 36) Dr. Eliă Daian, publicist, 5 cor., 37) Vasile C. Osvadă 2 cor. (toți din Sibiu), 38) Paul Oltean, învățator, Hateg, 2 cor., 39) Dr. Ioan Mihai, adv., director de bancă, Orăștie, 10 cor., 40) Petru Beleiu Orăștie 3 cor. Adăugînd la aceste sume încasările de mai înainte, avem suma totală de 193 corone.

— Tot în scopul de mai sus au încurs la d-l Cornel Aisăr în Brașov, cassarul despărțămîntului I. al Asociațiunii, urmă-

tatăl-meu, care — bătut pe brazda plugului domnilor feudali — a fugit la școalele Clușii, înțelegînd, că este acolo un marinimos și generos bărbat, Andrei Demeter, pe lângă care s'a și crescut și așa l'a inițiat în stupărit, încât când se duse la Blăși în teologie din proprii săi 25 de stupi, ce-i avea deschilinit, s'a pro-vădă cu vestminte, spese de drum etc., și murind în 1868, ni-a lăsat 154 matce de stupi. Ca recunoștință în ierna anului 1850 tatăl-meu l'a adăpostit în locuința sa parochială în Girolt, fiind și cam bolnăvicios, căci căsătorit nu a fost.

Acolo, la tatăl-meu, și-a făcut Andrei Demeter „testamentul său memorabil“, lăsându-și totă averea spre scopul unui „Internat pentru studenții miseri români“, care a fost întărit și de Românul Ioan Suciu, sub-comisar, cum era sub absolutism.

Însănătoșîndu-se ărași, s'a dus înderăt la Clușiu cu testament cu tot, când se reîntorse dela tesaura-

riatul din Sibiu și amintitul său nepot Iacob (care însă numai din liniă depărtată îi era nepot). În 1853 ajungîndu-l morbul bătrănelilor de 90 de ani, de multe-ori mergeam de mas la el spre a-i fi de ajutor, deși pătimeam de nisce friguri. Odată îmi dîse nepotul său să nu mai merg, că-l va îngriji el, dăr în noaptea aceea murise. La îngropăciunea i pompasă — răposatul fusese tot prim-curator — știu, că a participat dintre notabilități și Alesandru Bohățiel, mai târziu căpitan suprem al districtului Năsăud.

Dăr ce s'a ales din testamentul, ce avea să fiă ceva epoca!? Vedeti, asta a rămas enigmă și lucru ascuns până azi!

Discite mortales!... Acel nepot a rămas în toate, dăr abia a trăit 4—5 ani. Azi casele sunt trecute la streini, ... *sic transit!*... Pentru acel nepot, trecut cu Urban în România în 1848, pe bătrănul Demeter l'au închis Ungurii în „Dolgozoház“ (Casa

muncitorilor), unde îl puseră să scarmene pene... Acesta s'a făcut sub pretext, că Iacob ar fi mers la Iancu. Când era închis, m'a trimis tatăl-meu să i duc doi cași și șese hușoși de argint. Vădîndu-mă și arătîndu-i cele trimise, atât de mult s'a emoționat, încât pică jos. De-acolo într'un târziu mi-a arătat „să i-le pun sub perină“, căci a vorbi nu era ertat nimic.

În vara anului 1892, trebuind să cercetez împreună cu soția pe fiica mea Eugenia măritată Dr. Tripou, care era bolnavă, am căutat, pôte mai pe urmă, și mormîntul marelui naționalist Andrei Demeter în grădina sa de odinioară. Acolo era, îndată după intrarea prin ușa grădinei, unde l'am petrecut ca octavan în 1853. Lângă el zace și nepotul său Iacob. Nicl la unul nicl o pîtră monumentală!

Cu acestea am fost dator memoriei lui Iancu, sgîndărite mala fide de acel procuror la adresa na-

țiunei mele. Am fost dator și memoriei bătrănelui Demeter, care generațiunii a crescut. A apărat de împilările dîlnice pe contemporanii lui! Amic de principii era cu vestiții Meheși, Vaida și alți mari naționaliști și renumiți bărbați ai timpului.

Dormiți în pace, suflete nobile! Vă dic cu Ovidiu:

„Astra ferar nomenque erit indelebile“ („Ajunge-veți la stele... și numele vă va fi neșters“.

Ioan Păpiriu Pop,
protopop.

A fost...

Perit'au falnice cetăți,
Popore mari și gloriose,
Asupra noastră duchul lor
Din înălțimi, plutind se lasă.
Un tremur viu și un fior
Străbate 'n noi când ne atinge
Ne face să 'nvățăm de-a rost,
Eternul azi cum se distinge
De tot ce-a fost... a fost...

torele contribuiri ca răscumpărare a feli-
tărilor de Anul nou : Virgil Onițiu direct.
gimnas. 3 cor., George Chelariu director al
școlii reale 3 cor., Nicolae Puian 2 cor.,
Radu Ardelea compt. 3 cor., Vasile
Literat 2 cor., Vasile Baboe compt. 2 cor.
Suma 15 corone.

Nou avocat în Bucuresci. D-l Dr.
în drept Nic. A. Popovici originar din Bra-
șov, stabilindu-se în România, esereciteză în
Bucuresci parxa de avocat. D-sa este în
pământ în România, cunoșce însă și ra-
portul dela noi. Adresa D-lui Popovici se
pote vedé din anunțul, ce'l publicăm ad.

În grădina zoologică din Viena
s'a întâmplat un gróznic accident. Un pă-
zitor Durowski, avea de curățit două cuști
în care se aflau câte 3 lei. În loc de a
urma prescrepțiunea de a băga mai întâi
animalele în cușca de rezervă, păzitorul
întră în cușcă și deschide ușa celei de a
doua, îndemnând pe lei să intre în această.
În momentul acela însă, o leică furióasă
din cușca a doua, se repede asupra lui, și
ceilalți doi tovarăși ai ei o urmăză. Într'un
minut corpul nefericitului păzitor era sfă-
șiat de diuții leilor. Ceilalți păzitori au
alergat imediat și au aruncat în cușcă paie
aprinsă pentru a îndepărta pe lei în fundul
ei, scoțând apoi cadavrul sfășiat al paz-
nicului.

Reuniune de cetire și cântări s'a
înființat în comuna Coșteiu (lângă Verșeț,
în Bănat.) Reuniunea are să susțină o bi-
bliotecă populară și un cor vocal. Darurile
generóse, ce s'ar face Reuniunii în cărți,
ori în compoziții musicale, sunt a se adre-
sa d-lui paroch Avram Corcea, președin-
tele reuniunii, în Costeiu (Kustély, p.
u. Iám.)

O nouă carte pentru popor. D-l
Ioan Pop Reteganul, zelosul nostru scriitor
popular, a scos de sub tipar broșura II a
opuiii său „*Novelă și schițe*” Această broșură
conține patru navela populare lungi. cu
cuprins luat din viața poporului. Un e-
semplar, de 136 pagine, costă 1 coronă 20
banii (2 lei) și se poate procura numai dela
autorul din Sibiu (Quergasse nr. 15) Scim,
că din broșura întâi a acestei scrieri, care
costă 40 cr. au fost procurate din partea
ministeriului instrucțiunii publice din Ro-
mânia pentru bibliotecile școlare de acolo
200 de exemplare, ceea ce dovedesce, că
scrierile d-lui Reteganul sunt bine aprețiate,
și la frații noștri de peste Carpați.

Pentru masa studenților dela
școlile medii și superioare din Brașov au
întrat următoarele contribuiri:

a) D-na Lucia v. Val. Bologa 40 co-
rone drept cunună eternă pe sicriul un-
chiului D-sale, a ferioitului în Domnul : Ioan
Bădilă, jude regesc.

b) Pe lista nr. 47 (colectant D-l pro-
topresbiter gr. or. al Orăștiei): cu totul 32
corone, și anume : Vas. Domșa, protopres-

biter 4 corone, Vas. Botea preot 50 cr.,
I. Botea, preot 50 cr., I. Trifon 20 cr., I.
Olariu 50 cr., Nic Andrei, preot 2 corone,
Dr. Stefan Erdély 10 corone, N. Vlad 4
corone, Ioan Mihaiu 4 corone, Aurel P.
Barcianu 4 corone.

c) În loc de felicitări de anul nou au
contribuit pentru masa studenților : V. Onițiu
director gimn. 3 corone, G. Chelariu diri-
gentul școlii reale 3 corone.

Esprimăm cele mai vii mulțămite pen-
tru aceste nobile daruri : Direcțiunea școlilor.

Nou abonament la Gazeta Transilvaniei.

Cu 1 Ianuarie st. v. 1900
se deschide nou abonament, la care
invităm pe toți amicii și sprijinitorii
fóiei nóstre.

Prețul abonamentului :

Pentru Austro-Ungaria : pe un
an 24 corone (12 fl.); pe șese luni 12
corone (6 fl.); pe trei luni 6 corone (3
fl.); pe o lună 2 corone (1 fl.).

Pentru România și străinătate :
pe un an 40 franci, pe șese luni 20
franci, pe trei luni 10 franci, pe o
lună 3.50 franci.

Abonamente numai la numărul poporal de Dumineca :

Pentru Austro-Ungaria : pe un
an 4 corone (2 fl.); pe șese luni 2 co-
rone (1 fl.).

Pentru România : pe un an 8
franci, pe șese luni 4 franci.

Abonarea se poate face mai ușor
prin mandate postale.

Administrațiunea.

Invitare.

„Reuniunea femeilor române pentru
ajutorarea vėduvelor sėrace din Brașov”
arangiază și în anul acesta, în presera anu-
lui nou, 31 Decembrie st. v. 1899 (12 Ia-
nuarie st. n. 1900) în sala de concerte și
teatru (Redută) de aci din Brașov, obic-
nuita

Petrecere de dans.

La această petrecere invităm pe această
cale pe on. public cult, care doreșce a și
petrece sėra de anul nou împreună, în o
mare familie românescă, aici în Brașov. In-
vitări speciale nu se mai trimit. Inceputul
e la 8 ore sėra. Prețul de intrare 1 fl. de
persónă.

Brașov, 18 Decembrie st. v. 1899.

Pentru comitetul Reuniunii :

Maria I Popea, Dr. I. Blaga,
presidentă, secretar.

Cetitorilor, corespondenților și
tuturor colaboratorilor noștri din
afară le urăm din inimă

Sėrbători fericite!

Producțiuni și petreceri.

Societatea sodalilor români „Lu-
mina” din Brașov va arangia Sămbătă, în
25 Dec. v. 1899 (dina de Crăciun) o pro-
ducțiune și petrecere colegială în sala otelu-
lui „Nr. 1”. Inceputul la 7½ ore sėra. Co-
rurile se dirigėză de domnul Dr. Sterie
Stinghe. După producțiune urmėză dans,
incepėnd cu „Călușarul” și „Bătuta”. In-
trarea : de persónă 60 cr. Bilete se pot că-
pėta la d-nul D. Eremias, la Librăria
Ciurcu. la Casina Română și sėra la oasă.
NB. Ofertele marinimóse se primesc cu
mulțămită și se vor chita publice.

„Reuniunea Femeilor Române din
Zėrnesci și jur” invită la balul, ce se va
arangia Sămbătă, în 1 (13) Ianuarie 1900
în sala edificiului școlar din Zėrnesci. In-
ceputul la 8 ore sėra. În numele Reuni-
unii : Comitetul arangiator. Prețul de in-
trare la bunăvoința P. T. public. Ofertele
marinimóse se primesc cu mulțămită
și se vor chita în public.

Corpul învățătoresc dela școla rom.
gr. or. din Sėliște invită la producțiunea
școlară, ce o va arangia cu elevii școlii în
26 Decembrie st. v. (a doua și de Crăciun)
1899, în sala festivă a școlii de-acolo. In-
ceputul la 7½ ore sėra.

Program :

I. 1) a) „Patru păstori”, colindă de
N. Popovici; b) „Ce te legeni codrule”,
cor de I. Vorobchievici. 2) „Povestea că-
prarului”, poezie de G. Coșbuc. 3) „Au-
dit'at' auđit”, cor de Ștefănescu. 4) „Limba
mea”, poezie de Nicu Ștejărel. 5) „Trageți
hora”, cor de Flechtenmacher.

II. 6) „Trei doctóri”, comediă într'un
act, localisată din limba germană de Vir-
ginia A. Vlaicu. În fine joc.

Inteligența română din Cristian
invită la balul, ce se va arangia Sămbătă,
în dina de anul nou, în sala otelului „Po-
mul verde” din Cristian. Prețul de intrare
40 cr. de persónă, őr pentru familia de
2 persóne 60 cr. Venitul curat e destinat
pentru biblioteca poporală.

Literatură.

Dela Tipografia „A. Mureșianu” din
Brașov se pot procura următoarele opuri :

Ideatul învățătorului român, stu-
diu social pedagogic, de Ión Dariu. Prețul
20 cr. (cu posta 23.)

*Disciplina cu devotamentul și
iubirea în serviciul educațiunii*, de
Ión Dariu. Prețul 20 cr. (cu posta 23.)

Banca în școlă, studiu asupra in-
toemirei ei, de I. Dariu. Prețul 15 cr. (cu
posta 17.)

ULTIME SCIRI.

Londra, 4 Ianuarie. Intre Rends-
burg și Colesberg Burii au prins un
tren engles încărcat cu victualii. Trenul
consta din 26 vagonė.

Din Ladysmith se vestesce, că
acolo au secat tóte victualile și mu-
nițiunile.

Burii dela Colesberg țin pe En-
glesii departe de oraș. Intre munți
lupta decurge neîntrerupt.

Londra, 4 Ianuarie. Sterbstroom
se vestesce, că Burii au atacat Molteno.
Lupta continuă.

Belgrad, 4 Ianuarie. Deputatul
Iancu Constantinovici a fost asasi-
nat în satul Mediveje. Autorii omor-
ului n'au fost prinși încă.

Constantinopol, 4 Ianuarie. Din
Uesküb se vestesce, că în Dibre au
isbucnit turburări. Două compănii
au fost trimise pentru restabilirea
ordinii.

Alcoolismul.

II.

Cum devine cineva alcoolic.

Această otravă numită alcool nu
e vătămătoare, decât e luată în mică
cantitate; dér lucru grav e, că ur-
mările sale nu se vėd la început;
lucrarea sa se face în mod încet,
surd, ascuns, astfel, că un om poate
deveni alcoolic fără să fi fost vre-o-
dată în stare de bețiă. Acesta e al-
coolismul cronic.

Acela, care e atins de această
bólă, se alcoolisėză fără să șcie. El
e sigur, că nu abusėză; ia un ape-
ritiv diminėta și sėra. La dejun și
la masă el își astėmpėră setea cu
vin și sfirșesce mănecarea cu un pă-
hăruț de rachiu. Merge la cafenea
pentru o afacere și... Dér unde e
rėul?

Acest om nu e cu tóte acestea
un bețiv și ómenii îl stimėză. Inșe
într'o bună diminėtă, vėdėnd că su-
fere de insomnii, de turburări gas-
trice, merge la doctor. Acesta vede,
după deosebite simptome, unde e
causa rėului, și declară clientului
sėu, mirat și supėrat, că e alcoolic.

Astfel sute și mii de orășeni.
de săteni și de lucrători, inconșienți
de înceta lor ruină, își strică orga-
nismul și devin o ușoră pradă pen-
tru tóte bólele. Alcoolul li-a sdrun-
cinat sănėtatea, și cea mai mică lo-
vitură omórá și pe cei mai puternici.

În mâna sortii suntem noi.

Iof unul... vecinic ce asudă,

Colo... rid toți de lucruri seci.

Ne bucurăm când sórtea crudă

Suride fals, ne 'nșală 'n veof,

Si plângem când cu crudă fire

Ne face să 'nvėțăm de-a rost,

Că scumpa noastră ferioire

De mult a fost... a fost...

Budapesta. I. Grănițariu.

Burii din africa de mēdă și.

De astă tómnă, de când s'a început
rėsboiul dintre statele republicane ale Bu-
rilor din Africa de mēdă-și și Marea
Britaniă, s'a dus vestea în tótă lumea des-
pre faptele eroice ale micului, dér vėnjosu-
lui popor al Burilor, în luptele sale cu
oștirile englese. De amėndou părțile se
fac cele mai mari încordări. În acest rės-
boi Burii luptă pentru esistența și liber-
tatea lor, őr că pentru Englesii dela resul-
tatul lui atėrnă susținerea, ori pierderea
puterii lor în Africa de Sud și în genera
a prestigiului Englițerei.

Cum de-a isbucnit un astfel de rės-
boi și ce împrejurări și evenimente isto-
rice i-au premers?

*

Pe țărmul sudic al Africeii se ridică
un munte înalt de 200 metri al cărui vėrf
este o uriașă stancă de granit, care se
aplėcă spre mare, și care necontenit e în
cunjurată de legiunile de pasėri de mare.
Acest vėrf a fost vėcut dintre Europeeni
pentru întâia-óră de navigatorul portugez
Bartholomeu Diez și regele lui, Ioan al
II-lea, i-a dat numele „Capul bunei speranțe”,
pentru că era speranță, că după-ce conti-
nentul african putea să fi înconjurat cu
corabia, se va afla ușor drumul drept spre
India.

Vre-o 115 ani mai târziu (în 20 Mar-
tie 1602), pe când Portugalia cu coloniile
ei era aneșată de Spania, s'a înființat în
Amsterdám, după modelul engles, societă-
tea Olandesă ost-indică pentru comerțul cu
India ostică, avėnd dreptul, ca singură să
mijlocesă comerțul cu țerile îndepărtate
transmarine.

Societatea această încă în 1602 a în-

ființat aprópe de Cap spre mēdă-nopte o
stațiune, pentru-ca navigatorii în Ost-India
să se pótă provedé aici cu lapte, ouă, le-
gume și carne próspectă, cari li scuteau în
contra bólei scorbutului. Cu încetul popo-
rațiunea acestei stațiuni s'a înmulțit prin
noi coloniști, și așa s'a înființat orașul
„Cap” (Capstadt).

Mai ales în anul 1652 debarcără vre-o
100 coloniști de-odată conduși de medicul
de corabiă, care se afla în serviciul societă-
ții, Ian van Riebeck. Erau soldați, ma-
trosi, meseriași și un grădinar cu soția sa
Annetje. Acestei femei i-s'a încredințat
conducerea și inspecțiunea asupra vacilor
societății și ea a fost cea dintăi, care a
primit numele de Bură, (cuvėntul olandez
„Boer” se cetesce „Bur” și înșemăă „Bauer”
sėu țeran).

Căți-va ani mai târziu 9 coloniști au
dobėndit să deshințeze contractul lor cu
societatea de a-i face servicii la stațiune,
și acum primără pământuri, pe cari puteau
să cultive grău, porumb (cucuruz), tábac
și căpă. Aceștia au fost cei dintăi Burii,
al căror număr s'a înmulțit necontenit prin

coloniștii nou veniți. Așa, după-ce Ludovic
al XIV a oprit la 1685 eserecirea legi-
nei protestante în Francia, veniră vre-o
150 Hugenoți francesi, al căror nume Jou-
bert Dutoit, Duplessis, Trichard ș. a. esistă
incă și astăzi, tot ómeni unu și unu, cari
erau mai ales economi escelenți. Numele
lor oficial era *erye burghers*, adecă liberali
cetățeni; între ei se numiau Burii.

Holandesii și Francesii la început nu
se prea năraveau unii cu alții, mai târziu
insė se contopiră prin căsėtorii reciproce.
Comuniunea religiunii, fiind și unii și alții
calvini, a ușurat această contopire. Limba
francesă nu era bine vėcută de guvern, și
predicele francese au fost chiar oprite. O
sută de ani mai târziu numai puțin bė-
trăni, mai sciau franțuzesce. Erau trei clase
de Burii sėu țerani, după cum se ocupau unii
cu economia de vite, alții cu cultivarea
granelor și alții cu vieritul.

Societatea comercială olandesă ost-
indică puțin își bătėa capul cu acești co-
loniști, cari s'au desvoltat de sine și s'au
lăpit mai ales spre Ost, pentru-că acolo era
pământ roditor. Societatea era îngrijată

Acțiunea funestă a alcoolului asupra organismului.

Medicii ne vor spune cum infuinză alcoolul asupra organismului. Prin vinele stomacului, el străbate așa cum e, absorbit fiind îndată în sânge, pe care îl înegresece. Acțiunea sa e imediată, căci el n'a suferit transformățiunii; ea e violentă, căci alcoolul e eliminat cu greutate prin piele, prin plămâni și prin rinichi, pe cari el îi irită în trecerea sa. Odată introdus în stomac, el distruge totul.

Aparatul digestiv e cel dintâiu atacat. Stomacul, dilatat la beutorii de bere și strins la beutorii de rachiu, prezintă încurând nise ulcerațiuni, cari pot produce vârsări de sânge. Mistuirea devine mai greoia, căci sucurile gastrice își micșorează activitatea. Vârsăturile sunt un simptom al acestor desordine.

Ficatul se congestionează și își mărește volumul, devine mai greu și produce dureri; câte-odată el se strânge, e străbătut în toate părțile de un țesut tare ca piatra și produce *cirrhusa*.

Gustul e pierdut de timpuriu și ajunge la cele mai întristătoare înșelăciuni. Un bătrân beutor de absint la spital, silit să bea numai lapte, se plângea, că laptele îl arde. Cu totă supravegherea, el reușia să-și procure absint curat, neamestecat cu apă, și dicea, că acesta îl răcoresce în mod plăcut.

Și sistemul circulator e compromis. Arterele devin tari, și se rup lesne; accidentele, adesea mortale, ce nu se constată în mod normal, decât la bătrâni, isbesc adesea pe tinerii alcoolici.

Iritațiunea produsă plămânilor se traduce printr'o tuse seacă și continuă, care-i conduce drept la oftică.

Rinichii, osteniți de îngrămădirea alcoolului, pe care au proprietatea de a-l reține mult timp, se inflamază: acesta produce nephrita și albumiuria, cari aduc morțea după o scurtă durată.

Cele mai mișcătoare turburări sunt însă acelea ale sistemului nervos: slăbirea memoriei, somnul agitat de vise îngrozitoare, vedenii de animale înspăimântătoare, halucinațiuni, paralisie generală și nebunie.

Delirium tremens, cu gróznicele-i și înspăimântătoarele-i convulsii, amenință pe orîce alcoolic. Acesta e ultimul grad al decăderii omenesci.

Cea mai bună inteligență e îndată învinsă de această otrăvă. Cele mai superioare talente s'au stins, încându-se în alcool. Mai trebuie să amintim ruina morală a lui Musset, sau a lui Courbet, celebrul pictor? Mai trebuie să amintim pe Hoffmann, turburătorul autor al Poveștilor fan-

tastice, care căuta în vin o excitațiune cerebrală?

„El nu a fost un bețiv vulgar. ne povestesc Arvède Barine în interesanta-i carte „sur les Névroses“, și se oprea când socotea, că a beut indeajuns. Cu toate acestea el deveni paraltic de timpuriu. Tristă sdrénță omenescă, el era dus, ca un copilaș, în brațele unui servitor“.

Pretutindenea unde alcoolismul progresază, vedem mărindu se sinuciderile, nebunia și crimele. În Franca, dela 1860 până la 1892, numărul total al nebunilor s'a întreit.

Alcoolul influențează și asupra criminalității; două treimi din criminali sunt alcoolici. El influențează și asupra numărului sinuciderilor: în 1891, 11% din sinucizi erau alcoolici.

Din 1000 de alcoolici, 300 devin oficioși și mor. Să se adaugă și morțile cauzate de maladiile speciale, pe cari le cauzează alcoolul, de accidente felurite, la cari sunt espuși cei necumpetați, și vom vedea pe cât de mult îi aruncă alcoolul în mormânt.

CĂLINDARUL PLUGARULUI pe anul visect 1900.

A apărut și se poate procura dela Tipografia A. Mureșianu din Brașov.

Acest Călindar au intrat în anul VIII-lea, format mare, și conține portretul foarte bine reușit al lui Avram Iancu. Urmază apoi cronologia anului 1900, regentul anului, începutul anutimpurilor, sărbătorile și alte zile schimbătoare, calculul sărbătorilor mai mari, posturile deslegarea postului etc. După cele 12 luni, urmază taxele telegramelor, scrisorilor, pachetelor; competențele de timbre, măsurile metrice, tēgurile corectate din Transilvania, Bănat, Țera ungurască și Bucovina. În partea literară găsim un interesant capitul privitor la începerea războiului pentru neatarnare de G. Coșbuc; apoi „Popa Stoica“, poesiă de Dim. Bolintineanu. Avuția și binefacerea (un interesant capitul după Smiles-Schramm). Doina, în șanțuri (poesii) de G. Coșbuc etc. În partea igienică și economică: Un dușman al omului (rachiu); Ce să facă părintii, ca să-și ferescă copiii de orbi; Cum să tracteze părintii pe copiii lor orbi; Bune sunt beuturile pentru copii? Urmază apoi partea economică: Vitele roșii (pinzgau), de I. Georgescu. Despre gunoii, de I. Georgescu; Sădirea pomilor; Hrana vitelor (Grăunțele, sfeclele și apa de beut). La urmă mai multe povețe prețioase și glume apoi anunțuri. Prețul 25 cr. (cu posta 30). *Vendē. torii primesc rabatul cuvenit.*

POSTA REDACȚIUNEI.

D-lui *Ig. Grigorescu*, Cernesei. Din „Istoria Lumii“ puteți căpeta amēndouă tomurile. Fiă-care tom costă câte 55 cr. împreună cu porto.

Proprietar: *Dr. Aurel Mureșianu.*
Redactor responsabil: *Gregoriu Maior.*

Nicu A. Popovici
Doctor în drept,
avocat.
București, Strada Dionisie 58.

Nr. 8063—1899.

PUBLICAȚIUNE

referitoare la așternerea fasiunilor dărei de câștig de a 3-a și a 4-a clasă și a celorla după darea cametelor, după capitalii și capitaliilor pasive.

a) *Referitoare la darea de câștig de a 3-a clasă.*

Spre scopul evaluării dărei de câștig de a 3-a clasă, pentru anul 1900, se provocă toate acele partide, cari în anul 1899 au început o afacere sau întreprindere supusă dărei, de a lua în primire fără întârziere dela oficiul orășenesc de dare formularele pentru fasionarea dărei de câștig de a 3-a clasă.

Fasiunile aceste, provădute cu datele corăspundătoare, au de a se așterne cel mult până în 31 Ianuarie 1900 oficiului orășenesc de dare

b) *Referitoare la darea de câștig de a 4-a clasă.*

Partidele obligate la solvirea acestei dări, precum toți funcționarii publici comunali, acei bisericesci, acei dela diferite societăți și în fine acei privați, cari au o lēfă permanentă, o pensiune, gratificațiune sau rente, în fine toți conducătorii de ataceri, administratori, comptabili, cassari etc., cari capetă peste 40 fl lēfă lunară, se provocă de a-și lua dela amintitul oficiu de dare în primire formularele pentru fasionarea referitoare dări, așternându-le provădute fiind cu datele recerute până în 31 Ianuarie 1900 aceluiași oficiu.

c) *Referitoare la darea cametelor de capitalii și rente.*

Acele partide, cari au camete după pretensiuni de capitalii, se provocă, ca spre scopul satorizării dărei după camete, să-și ia îndată în primire referitoare formularele de fasionare dela oficiul orășenesc de dare, reășternându-le, provădute fiind cu datele corăspundătoare, cel mult până în 31 Ianuarie 1900.

Tot aceeași dispozițiune valorează și pentru persoanele, cari au

rente, precum și acei proprietari de mori și dârste, cari suportă înșiși această afacere, ci au aceste obiecte date în arēndă, prin urmare cari sunt obligați la fasionarea arēndei.

d) *Referitoare la fasionarea datoriiilor de pe realități.*

Acei proprietari de casă și realități, a căror realități sunt îngreunate cu datorii, se provocă de a-și lua în primire dela oficiul orășenesc de dare referitoare formularele pentru fasionare, și provădându-le cu datele corăspundătoare, să le reășternă aceluiași oficiu până în 31 Ianuarie 1900 După 31 Ianuarie 1900 până la 15 Februarie 1900 sunt a se așterne fasionile prin cerei scripturistice, în aceste petițiuni este de a se motiva prin o împrejurare plausibilă întârzierea așternerei fasioniei.

Fasiunile așternute după 15 Februarie 1900 nu se iau sub nici o împrejurare în considerațiune.

Brașov, în 30 Dec. 1899.

1-2. *Oficiul de dare orășenesc.*

Nr. 3871—1899.

not.

PUBLICAȚIUNE.

Spre scopul asigurării lucrărilor de edificat recerute la hotelul comunal din Zărnești, se va ține pe baza decisiunii Representanței Comonale din Zărnești în 14 Ianuarie 1900 înainte de prânz la 11 ore în cancelaria primăriei comunale o pertractare scripturistică de oferte și verbală.

Lucrările de predat sunt:

1. Lucrările de beton cor. 2255.82 fl.
2. Lucrările de timpari . . . . . „ 4631.12 „
3. Lucrările de vâpsitori . . . . . „ 854.44 „
4. Lucrările de tinerie obligu . . . . . „ 2942.54 „
5. Lucrările de zugrăvi . . . . . „ 1067.08 „

Lucrările se dau numai singuraticilor antreprenori în grupe separate.

Ofertele scripturistice provădute cu timbru de 50 cr. și cu vadiu de 5% din suma de spese preliminaă pentru respectiva grupă de lucrări, se pot așterne la primăria Comunală până la 14 Ianuarie st. n. la 11 ore a. m.

Condițiunile referitoare la licitare, precum și prețurile lucrărilor preliminate se pot vedea în orele oficiose în cancelaria primăriei comunale.

Zărnești, în 2 Ianuarie st. n. 1900.

Primăria comunală:

Ion Gligore, *B. Meșianu,*
v.-notar. (1-2). primar.

numai ca să nu ocupe nimeni pământ cu drept de proprietate, ce-l pretindea pentru sine, ci numai ca arēndă și deci numi peste diferitele districte supraveghiători („Landdroste“).

Firește, că nu se puteau încunjura ciocnirile cu locitorii indigenți, cu Hotentotii, Caferii etc. Aceștia rimneau mai ales la vitele frumoase ale Burilor. Un furt de vite, se dice, a fost cauza celei dintâii lupte a Burilor cu Hotentotii la 1659.

Sunt date din vechime, cari spun, cum trăiau pe atunci Burii. Ca să-și hrănescă vitele aveau lipsă de locuri mari de pășune și deoacă unul era pășunat, atunci trebuia să caute un alt loc. Burii nu puteau avea dăr case stabile, ei locuiau cu familiile lor pe nise care mari trase de cătră 10—12 boi, și unde le plăcea, unde aflau apă și erbă de ajuns, acolo se aședau. Deoacă se apropiu inimicii, ei cu ințelă trăgeau trăsurile lor la un loc, formând un cero. În mijlocul acestei cetăți de trăsuri adăposteau ei vitele lor, copii și bătrâni aflau scut îndrēstul păreșilor tari de blane gróse ai trăsurilor. Bărbații postați prin-

tre deschișturile dintre trăsuri, stând sau zăcând, pușeau din pușcile lor grele adese încărcate cu bucăți de plumb, pe cari li-le încăreau din nou femeile lor și astfel respingeau ei atacurile sălbaticilor înarmați numai cu lance și cu săgeți.

Lupta cu popórele indigene însă nu era singurul pericol, ce amenința pe Burii. Țera era plină de lei, leopardi și hiene, cari noptea, ca să-și stimpere fómee, amenințau mai vartos vitele Burilor. Leul și leopardul și adă se preumblă prin munți și în rurile Limpopo și Tugela sunt încă și acum crocodili înfricoșai, cari adese-ori trag în apă și tirăsc cu sine și câte un bou mare, pe care îl surprind la țerm unde se adapă. În lupta cu aceste dihanii și prin vânătoarea asupra bivoliilor, antilopelor, girafelor, strușilor ș. a. s'a oțelit dibăcia de a mânua arma și puterea corporală a Burilor. Numai cu elefanți, cari nu se grăsesc, decât spre mēgă-nopte dela Limpopo, nu s'au întelnit și nici de cămilii n'au dat, cari se puteau fi foarte folosiți în escurșiunile lor cele mari și anevoioșe.

Raporturile Burilor cu societatea olan-

desă-ostindică, adevărata posesóre a Capului, nu erau bune, căci acesta societate esploata țera fără milă în interesul său. Burilor nu le era permis a vinde înșiși prisosul economiei lor, ci trebuiau să-l vëndă societății, care îl vindea apoi mai departe cu câștig. Tirania societății deveni tot mai nesuferită, ér funcționarii ei erau coruptibili și vindeau drept și dreptate. În astfel de împrejurări reușiră Englesii a pune piciorul pe Cap. În 1767 — influințai și de luptele de liberare ale Americanilor și de marea revoluțiune francesă — se resculară coloniștii dela Graaff-Reinet și Swellendam în contra societății, luară la gónă pe funcționarii ei și proclamară „libera republică“.

Acum apărú o flotă englesă sub amiralul Elphinstone înainte de Capstadt și îl luă după o scurtă luptă la 16 Sept. 1795. Englesii au fost așa de înțelepți a dice, că ocupă Capul spre a-l pastra prințului moștenitor Wilhelm V de Orania, care fusese gonit de Francesii și Olanda se constituisse în „republică batavă“. Burii vedeau pe Englesii mai bucuroși, decât pe funcțio-

narii urgișiți ai societății. Dintre cele patru districte ale coloniei se supuseră Capstadt, care atunci numera 1200 case cu 6300 locuitori europeni și 9600 negri (mai mult sclavi), Stellenbosch și Swellendam, ér mai târziu supusă și Graaff-Reinet.

Englesii îndată desființară monopolul societății și dedură liber comercial cu indigenii. Printr'asta făcură stăpânirea lor populară. În pacea dela Amiens la 27 Martie 1802, Englitera a retrocedat țera Cap Olandei, care trimise acolo pe vitēzul general Janssen ca locșitor. Pacea aceasta însă n'a durat mult și o nouă flotă englesă cu 63 corăbii și 6700 soldați debarcă în Cap, batú oștirea de 2000 ómeni a lui Janssen și reocupă țera. Astfel ajunseră Englesii definitiv în posesiunea coloniei, deciși fiind de a-o pastra, căci îi era foarte prețioasă pentru comerțul ei cu Indiile. Posesiunea lor fu confirmată de congresul dela Viena din 1815. Prințul Wilhelm VI de Orania, ales rege al Olandei, renunță la Cap pentru o sumă de 40 milioane franci.

.....oocooo Serviciu real și solid. oocooo.....

Se dau la cerere mostre.

Se dau la cerere mostre.

A D O L F F. M A Z A N E K

**Depositul fabricii de postavuri,
BRAȘOV, Strada porții Nr. 24.**

Recomandă Depositul bogat asortat cu **stofe de modă** pentru BARBAȚI și anume: KAMGARN, CHEVIOTTE, LODEN, **stofe negre** STRICH, KAMGARN, KÖPER și PIQUET, TOSKIN, PERUVIENE, POSTAVURİ pentru BILARD, FLANELE, COVORE, STRAE, ȚOLURİ pentru CAI, PLEDURİ pentru BARBAȚI și DAME.

Deși prețurile s'au urcat cu 5%, eu vînd tôte articolele cu prețurile ieftine de până acum.

(1-3).

.....oocooo Postavuri pentru trăsuri în tôte colorile. oocooo.....

„Gazeta Transilvaniei“ cu numărul à 10 fil. se vinde la librăria Nic. I. Ciurcu și la Eremias Nepoții.

o Prețuri ieftine, serviciu solid. o

De Crăciun

recomandă **depositul** bogat asortat **cu hainegata**, pentru bărbați și copii și adulți din stofe fine, indigene și streine, precum și albituri, pălării, umbrele și cravate, cu prețurile fabricii, foarte ieftine.

Successorii I. ASCHER
Brașov, strada Porții nr. 1.

6-16.807.

o Asortiment bogat. o

6 fl. 6

fl. 6 SENSATIE
face ciasornicile nouă inventate

Original Genfer Goldin-Remontoir
(Savonette) cu cea mai fină mașinărie antimagnetice de nichel

Ciasornicile sunt așa de splendid și elegant lucrate, că nici ômenii eșperți nu le pot deosebi de cele veritabile de aur. Capacurile ciselate admirabil, nu sunt supuse schimbării. — Pentru mesul regulat se dă o garanție în scris pentru trei ani.

Prețul unui ciasornic 6 fl.
Lanțuri de ciasornice Goldin, fașon Sport, Marquis sêu Pancer per bucata 1 fl. 50 cr.
Pentru fie-care ciasornic gratis un etui de piele.

Ciasornicile Goldin în urma siguranței ce ofer, sunt întrebuițate de cei mai mulți amployești la căile ferate din Austro-Ungaria. Se pot procura numai dela depoul central **Anton Rix & Bruder**, Vien, II. Praterstrasse 16.
Trimiterea cu rambursă.

Marea bancrută!

New-York și Londra n'au lăsat necruțat nici continentul european și marea fabrică de argintărie s'a vădut necesită să dăruiască întregul ei deposit în schimbul unei răsplate mici pentru muncă.

Eu sunt împuternicit să îndeplinesc acest mandat.

Eu trimit prin urmare ori cui, următoarele obiecte pentru mica sumă de **fl. 6.60** și adică:

6 cuțite fine de masă cu lemnă veritabilă engleză,	1 lingură de argint pentru lapte patent american,
6 furculțe de argint patent american dintr'o bucata,	2 ciocănele de argint pentru spart ouă, patent american,
6 linguri de argint patent american,	6 cești Victoria englezești,
12 lingurițe de argint pentru cafea patent american	2 oandelabre de masă,
1 lingură de argint pentru supă patent american,	1 strecurătoare pentru ceai,
	1 zaharniță,

44 bucăți la un loc **fl. 6.60**

Tôte cele 44 de obiecte sus amintite au costat mai înainte fl. 40 și acum se pot cumpăra pe prețul bagatel de fl. 6.60.

Argintul patent american este un metal alb, care își păstrează colorea argintului 25 de ani, despre ceea ce se garantează.

Cea mai bună dovadă, că acest iuserat **nu e șarlataniă**, mă simt îndatorat în public, că ori cine, cărui nu-i convine marfa îi trimit banii înapoi, nimenea însă se nu trecă cu vederea o-asu-nea această favorabilă, de ași procura această garnitură pompșă, care cu deosebire se potrivește pentru

Cadouri pentru Crăcun și anul nou!

Depou numai la **A. HIRSCHBERG-S**
Exporthaus der vereinigten amerik Patent-Silber-waarenfabriken.
WIEN,
II., Rembrandtstrasse 19/II.

Se trimite în provincia numai cu rambursă postală sêu cu trimiterea sumei înainte.

Praful de curățit aceste obiecte 10 cr.

Veritabil numai cu marca:

5-10.472.

Extras din scrisorile de recunoștință.

Sunt foarte mulțumit cu trimiterea garniturii, și s'emi mai trimiti încă o garnitură cu fl. 6.60. — Kolozsvár. Exelens Baronin Bánffy.

Ce mi-ați trimis, am primit și sunt foarte mulțumit. Gaád, (Ungaria) 1 septembrie 1895. Contesa C. Chotek-Guden is.

Garnitura am primit, sunt foarte mulțumit. Trimiteti din nou mai multă. Budapesta, II. Strada principală. Dr. Alois Pakert, medic militar c. și r

Kathreiner
e veritabil numai în cunoscutele

Pachete-Kathreiner!

Nici odată însă deschis ori în pachete imitate cu scopul de ale reduce.

Cafeaua de malată Kneipp a lui Kathreiner
este cel mai gustos, unic sănștos și tot odată cel mai ieftin surogat la cafeaua de boane.

Cafeaua de malată Kneipp a lui Kathreiner
se bea în sute de mii de familii cu plăcere și succes crescând.

Cafeaua de malată Kneipp a lui Kathreiner
suplinește în modul cel mai bun cafeaua de boana acolo, unde din considerații sanitare aceasta e oprita de medici.

Z. rumänisch IIIb.